

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN GENÇLERE TANITIMINDA MEDYANIN ROLÜ: HACI BEKTAŞ VELÎ, MEVLANA VE YUNUS EMRE ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Nural İMİK TANYILDIZI*

Özet

Bireylerin düşünceleri, değer yargıları ve inançları toplumun kültürünü oluşturmada etkilidir. Medya toplum tarafından takip edilmekte; bireyleri farklı yönlerden etkilemektedir ve duygu ve düşünce aktarımında önemli bir role sahiptir. Bu nedenle, medyanın “kültür taşıma aracı” olarak da görev yaptığını söylemek mümkündür. Günümüzde medya, toplumun kültürel yapısında etkin bir rol oynayarak, bu yapıyı şekillendirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Anadolu Türk kültürünün önemli yapı taşlarından olan Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'nin gençlere tanıtılmasında medyanın ne derece etkili olduğunu tespit etmektir. Tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen, farklı illerden gelen 500 üniversiteli gence anket uygulanmış ve elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda medyanın Türk kültürünü gençlere tanıtmada yeterli olmadığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Kültürü, Medyanın Etkileri, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş Velî, Kültürün Tanıtımı.

ROLE OF MEDIA IN THE PROMOTION OF TURKISH CULTURE TO YOUNG PEOPLE: RESEARCH ON HACI BEKTAŞ VELÎ, MEVLANA AND YUNUS EMRE

Abstract

The thought of individuals are shaped by values and beliefs, and become effective in social culture. The media is followed by community, affects individuals in different ways and has an important role in transference of feelings and thoughts. For this reason, it is also possible to say that the media is “the vehicle of the transportation of culture”. Media plays an active role in the cultural structure of society and shapes this structure today. The aim of this study is to determine how effective is the media in the promotion of young people about the important building blocks of culture of Anatolian Evliyas such as Hacı Bektaş Velî, Yunus Emre, Mevlana. A Questionnaire is applied to 500 university students from different provinces and selected through stratified random sampling. The obtained data was analyzed on SPSS program. This analysis shows that the media is not sufficient to introduce Turkish culture to young people.

Keywords: Turkish Culture, Effect of Media, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş Velî, Promotion of Culture.

*Dr., Fırat Üniversitesi, nimik@firat.edu.tr

Giriş

Kültür, insanların, temelde kalıcı, ama aynı zamanda rutin iletişim ve sosyal etkileşim içinde değişebilirlik özelliklerine de sahip etkilerini, dünya görüşlerini, şeyleri, inançları içeren dinamik ve karmaşık çevresini ifade etmektedir (Lull, 2001: 95). Medya ve kültür birbirinden bağımsız değildir. Biri diğerinin içinde yer almakta ve biri diğerini tanımlamaktadır (Güneş, 2001: 121). Kültürel yapının sağlıklı bir biçimde oluşması birtakım sebeplere bağlıdır. İlk önce kültürel yapıyı oluşturacak, onu yoğuracak düşünsel temele ihtiyaç vardır. Zihinlerin birtakım değerler etrafındaki jimnastiği, kültürün içsel oluşumunu sağlamaktadır (Kayaalp, 2002: 125). Bu noktada en önemli öğelerden biri de dildir. İnsan, dilini kullanarak kültürü oluşturan öğelerin kuşaklar arasında iletilmesini sağlamaktadır.

İletişim, sözleşmiş simgelerle yapılan iletişimin dışında da yapılmaktadır. Ancak bir toplumun belirli bir yaşam biçimini oluşturan görgülerini, geleneklerini, bilgilerini ifade etmekte, aynı kuşağın içinde bunların aktarımını sağlamakta ve birikimleri önceki ve sonraki kuşakla birleştirmekte sözleşmiş iletişimin ayrı bir yeri vardır (Oskay, 2000: 342-343). Geleneksel kültür, yerleşmiş gelenekleri tarih içerisinde kuşaktan kuşağa aktaran ve toplumun üyelerinin kültürel bilincine egemen olan birincil deneyimlerle bağlantılı bir kültürü nitelendirmektedir (Lundby ve Ronning, 2002: 16). Bu çalışmada da geleneksel kültürümüzün içerisinde yer alan “Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre” konu edinilmiş ve medyanın bu düşünürlerin tanıtımına etkileri araştırılmıştır.

Çalışmada gençlerin Türk kültür tarihine olan ilgileri ve Türk kültür tarihinde önemli yerleri olan Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre hakkındaki düşünceleri tespit edilerek, medyanın bu süreçteki etkisi ortaya konulmak istenmiştir. Bu bağlamda medyanın Türk kültür tarihinin tanıtımına gençlerin bakış açısıyla ne derece katkıda bulunduğu ya da bulunmadığı belirli bir örnek grubu üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Konuyla ilgili olarak “Türk Toplumunda Hacı Bektaş Veli Algısı Üzerine Bir Çalışma” başlıklı bir makale yayınlanmıştır (Işık vd. , 2010: 173-191). Bu makaleyle Hacı Bektaş Veli’nin Türk toplumundaki algısı ölçülmeye çalışılmıştır. Bu araştırma ise sadece gençler üzerinde yapılması, Mevlana ve Yunus Emre’yi de kapsamaması ve medyanın Türk kültürünün tanıtımına etkilerini ölçmesi açısından farklılıklar taşımaktadır. Alanda yapılacak olan diğer çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Anadolu Türk Kültüründe Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'nin Yeri

Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'nin yaşadığı devirde Anadolu'nun sosyal ve siyasi görünüşü gibi kültürel yapısı da karışık ve parça parçadır. Anadolu'da bulunan farklı toplulukların farklı dinleri, mezhepleri, dilleri ve kültürleri bulunmaktadır. Bu farklı kültürlerden hangisi diğerini kendi kültürü içinde eritebilirse, Anadolu da onun olacaktır (Ünal, 2007: 160). Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre Türk kültürünün korunmasına ve nesillere aktarılmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuşlardır.

13. yüzyıl Anadolu'nun karışıklık ve sıkıntılarla dolu bir devri olmasına rağmen, aynı zamanda Baba İlyas, Mevlana, Ahi Evran ve Yunus Emre gibi Türk düşünce hayatını zamanımıza kadar etkileyen büyük insanların yaşadığı bir dönem olmuştur. Bu büyük insanların her biri, bir başka yönden halkın maneviyatını yükseltmek, milli duyguları ayakta tutmak için çaba harcamışlardır (Öztürk, 1991: 5). Süleyman Hayri Bolay; Hacı Bektaş Velî, Mevlana Celaledin-i Rumi ve Yunus Emre'nin aşağı yukarı aynı devirde yaşadığını belirterek, bu üç şahsiyetin Türk ve Müslüman toplumunun birliği ve manevi bütünlüğünü temsil eden üstün ve üçlü zirve olarak ifade etmiştir (Coşan, 1990: VII).

Hacı Bektaş Velî ve Mevlana Horasanlıdır. Her ikisi de aynı kültür ortamında yetişmiş, Anadolu'ya aynı tarihlerde gelmişlerdir. İkisi de insanı kutsal bir yaratık olarak kabul etmiş ve şiirleriyle onu göklere çıkarmışlardır (Öztürk, 1991: 7). Hacı Bektaş Velî'den adını alan Bektaşî, Mevlana'dan da adını alan ve onun tasavvufi görüşlerini kabul eden Mevlevîlik tarikatları bulunmaktadır. Başta Bektaşîlik olmakla birlikte birçok zümre ve görüş sahipleri Yunus Emre'ye sahip çıkmışlardır. Ancak Yunus bütün düşüncelere değer vererek, hepsini Allah'a giden yol saymıştır (Kabaklı, 1991:9; Öztelli, 1977: 7-21).

Hacı Bektaş Velî, Hoca Ahmet Yesevi'nin talebelerinden Lokman Perende elinde yetişmiş ve daha sonra da kendisinin geliştirmiş olduğu inanç sisteminde, öz Türkçeyi kullanmış, İslam dininin aşk ve bilgi mahiyetini arz diliyle yorumlayarak pek çok gönül eri yetiştirmiştir (Çavdarlı, 1944: 12). Mevlana eserleri ve Mevlevî eğitim geleneği ile Anadolu'da kurulan medeniyetin temeli olmuş; bir fikir, inanış ve sanat çıkırına kaynaklık etmiştir (Açık, 2003:109). Anadolu'da Türkçe şiir söyleyen ilk şairlerden biri de Mevlana'dır. Şiirlerinin arasında Farsça ve Türkçe mısralar bulunmaktadır (Banarlı, 1997: 43). Ayrıca Mevlana'nın amacı Anadolu'da çeşitli kültürlerin etkisi altında bulunan insanları Türk-İslam bayrağı altında birleştirmek olmuştur (Giritli, 1997: 156). Yunus Emre'de ise düşünce, duygu, ahlak, din, neşe, ölüm, hayat hep tasavvufa dayanmaktadır. Ancak bu tasavvuf, Yunus Emre'nin

kendisine mahsus değildir. Millileşen tasavvufa Yunus Emre'nin dil olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Tasavvufi Türkçenin en güzeli ve en güçlüsü ile izah etmiştir (Kabaklı, 1991: 82).

Anadolu'nun asıl Türkleşmesi, XIII. yüzyılda Moğol istilasından kaçan Türk gruplarının gelmesiyle gerçekleşmiştir. İşte bunlarla birlikte Anadolu'ya gelen bazı mutasavvıflar, fikri yapıda da büyük değişimlere imza atmışlardır (Halaçoğlu, 2003: 6). Bu değişimlerin Anadolu Türk kültüründe önemli etkileri olan Orta Asya'da Ahmet Yesevi ile başlayıp, Anadolu'da Mevlana Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Kaygusuz Abdal gibi düşünürlerle devam ettiği görülmektedir (Güzel, 2003: 8). Çalışmada bu düşünürlerden Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre ele alınmıştır.

2. Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre'nin Düşünce ve Eserleri

Hacı Bektaş Veli, Mevlana Celaleddin Rumi ve Yunus Emre hemen hemen aynı devirde yasayan İslam mutasavvıflarıdır (Güzel, 2007: 9). Anadolu Türk kültürünün oluşmasında önemli katkıları olan Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre'nin yaşadıkları dönemde yazdıkları eserler, ya da söyledikleri sözlerin daha sonradan kaydedilmesi ile ilgili oluşturulmuş eserler bulunmaktadır. Bu eserler Hacı Bektaş'ın, Mevlana'nın ve Yunus'un dünya görüşlerini yansıtmaktadır.

Makalat, Hacı Bektaş Veli'nin tasavvuf ve iman anlayışını, bunun yanı sıra ilme, sevgiye hoşgörüye verdiği önemi yansıttığı en kapsamlı eseridir. Bu nedenle derin bir anlam ve bilgi kaynağıdır (İnan, 2008: 14; Coşan, 1990). Ayrıca Hacı Bektaş Veli'nin Ahmet Yesevi'nin Divan-ı Hikmet'i örnek alınarak yazılan ve eserin Hacı Bektaş Veli'ye ait olup olmadığı konusu da ihtilaflar olan Kitabü'l-Fevâ'id adlı eseri, Fatiha Suresi Tefsiri, Türk edebiyatının en gizemli türlerinden biri olan Şathiye, Hacı Bektaş'ın Nasihatleri, Besmele Şerhi isimli eserleri bulunmaktadır (İnan, 2008: 11-17). Hacı Bektaş Veli, Kuran'ın insanı, Allah'ın en aziz emaneti sayan anlayışını esas alarak, 13. yüzyılda Anadolu'da, bir yığın tahribin, haksızlığın, ezilmişliğin acısı içinde kıvranan insanı kucaklamış ve onu yeni ufuklara doğru yükselmek için bir hayat enerjisi ve dayanma gücü vermiştir (Öztürk, 1997:17).

Mevlana Celâleddin Rumi'nin eserleri Mesnevi, Divan-ı Kebir, Mektubat, Fihi Mâ Fih ve Mecâlis-i Seba'dır (<http://www.mevlana.com/eserleri.html>). Mesnevi İslam edebiyatında bir şiir tarzının adıdır. Esere bu ad verilmiştir. Altı ciltten oluşmuştur. Divan-ı Kebir, Mevlana'nın, coşkunun bir aşk ve cezbeye yazdığı tasavvufi şiirlerini içine alan 21 divanla, rubailer divanından meydana gelmiş bir eserdir (Önder, 1974: 257). Divan'ı ile Mesnevi'yi mukayese edenlerin bir kısmı

Mesnevi'de Divan'daki coşkunun olmadığını söylemektedir. Divan'daki gazellerin çoğu didaktik değildir. Ruhi haletlerin, iç heyecanların ifadesidir (Gölpınarlı, 1997: 159-163). Fihi Ma Fih ise Mevlana'nın vaaz ve öğütlerinden derlenmiş bir eserdir (Önder, 1924: 267). Mevlana'da merkez insandır. İnsan görünüşte küçük bir âlem, gerçekte ise en büyük âlemdir. Mesnevi'de *Görünüşte dal meyvenin aslıdır. Fakat düşünülecek olursa dal meyve için var olmuştur* sözü buna örnek gösterilebilir. Mevlana barışın, huzurun, birliğin ve beraberliğin, hoşgörünün yanındadır. Evrensel bir sevgi anlayışına sahiptir (Ekici, 1997: 133-135). Mevlana bütün eserlerinde insanlığın üstün özelliklerini öne çıkarıp, gerçek anlamda insan olma bilincini; kendisiyle, yaratıcısıyla ve toplumla barışık, güzel ahlak sahibi, mutlu insan olmanın reçetesini vermiştir. Mevlana sekiz asır boyunca Anadolu insanına rehberlik etmiş, Türk toplumuna dinamizm kazandırmış, düşünceleri ile toplumumuzun beslendiği temel bir kaynak olmuştur (Yeniterzi, 2007:11).

Yunus Emre'nin ise günümüzde bilinen iki eseri bulunmaktadır. Bunlar Divan ve Risâlet-ün Nüşhiyye adlı eserleridir. Risâlet-ün Nüşhiyye mesnevi tarzında yazılmıştır (Gölpınarlı, 1961: 119-121). Başta 13 beyitlik bir başlangıçtan sonra, kısa bir düz yazı vardır. Arkasından destanlar gelmektedir. Destanlarda ruh, nefis, kanaat, gazap, sabır, haset, cimrilik, akıl konuları işlenmektedir (<http://www.yunusemre.net/eserleri>). Yunus'un en çok okunan ve dilden dile dolaşan şiirlerinin yer aldığı eser ise Divan'ıdır (Ünal, 2007:43-45). Şiirler aruz ölçüsüyle ve hece ölçüsüyle yazılmıştır. Yunus Emre Divanı'nın yedi ayrı nüshası olup bunlar da, Fatih, Nuruosmaniye, Yahya Efendi, Karaman, Balıkesir, Niyazi Mısıri ve Bursa nüshaları şeklinde adlandırılmıştır (Wikipedia, 2011). Yunus Emre sevginin kalpte kalmamasını, onun bir davranış halinde dışa vurulmasını istemektedir. Onun için bir bakıma sevgi, her şeyden önce insanlara iyi davranmak ve yerine göre de fedakarlık göstermektir. Bu da gönül kırmamakla mümkün olmaktadır. Ayrım yapmadan barış, kardeşlik içinde yaşama çağrısı yaparak, gönül yıkama konusunu hatırlatmaktadır (Özbek, 2003: 276-277). Yunus'un şiirlerinde kelimeler iki türlü de kullanılmaktaydı. O devirde Farsçanın dil olarak kabul edilmesi ve Arapçanın bilim dili haline gelmesi sonucunda, bazı kelimeler Türkleşerek halkın kullandığı şekliyle ele alınmıştır. Örneğin "ilm, ayb" gibi sözler yerine "ilim, ayıp" gibi kelimeler kullanılmıştır (Gölpınarlı, 1961: 117).

Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre, hitap ettikleri kişilerin ve grupların meşrep ve mizaçlarına göre, eğilimlerine göre, aynı gerçeği anlatmışlardır. Anlattıkları ve amaçları, duyguları, kaygıları, verdikleri mesaj aynıdır. Tek fark, karşılıklarına gelen insanın mizacına göre konuşmuş olmalarıdır (Öztürk, 1997: 17). Ancak Türk toplumunda bu düşünürlerin herkes tarafından eşit oranda tanındığını ve bilindiğini söylemek mümkün değildir. Türk kültürünün kaybolmaması ve uluslararası alanda

da tanınması için, Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre gibi değerlerimizin araştırılması ve topluma tanıtılması gerekmektedir.

3. Medyanın Tanıtım Amaçlı Kullanımı ve Kültürü Yayma Rolü

Medyanın işlevleri, ne yapmak için var olduklarını, gerçekte ne yaptıklarını ve neyi amaçlar gördüklerini içermekte ve bu işlevler eğlendirme, bilgilendirme, kültürel, toplumsal ve siyasal işlevler olarak genel başlıklar altında toplanmaktadır. Medyanın bunların dışında başka işlevleri de bulunmaktadır. Bunlardan biri de kültürler arası ve kuşaklar arası etkileşimi sağlamasıdır (Tutar ve Yılmaz, 2003:205). Medyanın gerçekten de toplumları kalkındırma, modernleştirme, kitleler ya da bireyler arası iletişimi bilgilenmeyi sağlama gibi sorumluluklarının yanı sıra, kültür yaratma gibi çok önemli bir misyonu daha bulunmaktadır (Vural, 2000: 107). Medya, toplumsal gerçekliği kurabilmekte ve sunmaktadır. Doğrudan kültür programlarıyla ya da dolaylı olarak tüm içeriği ile kültürel şekillenmeyi, modelleyerek yönlendirmektedir. Kültürel sürekliliği sağlayabildiği gibi toplumu kültürel değişime de yönlendirebilmektedir. Bir başka kültürün özelliklerini başka topluma taşıyıp benimsetebilmektedir (Özdemir, 1998: 35 - 36). Medya modern insanın kültürel tercihlerini düzenlemektedir (Lundby ve Ronning, 2002: 13). Medyanın insan zihni üzerinde egemenlikler kurarak, bireyleri, kurumları ve toplumsal ilişkileri derinden etkilediğini söylemek mümkündür. Yeni medyalarla donatılmış günümüzde insanın kurumlar, ilişkiler, değerler, tercihler konusundaki algılamaları ve düşünceleri büyük ölçüde medyaya dayanmaktadır (Güneş, 2001: 88).

Kültür, insanların yaşamlarını yeniden nasıl ürettikleriyle birlikte incelenmesi gereken bir kavramdır. Bireyin neyi nasıl yaptığı onun kültürüdür. Dünyayı anlamlandırışı ve kendini yaşam içinde nasıl bulduğudur. Ancak bunu yaparken içinde olduğu toplumun geçmişinden soyutlanarak hareket edemez (Akdağ, 2008: 227). Medya yeni kültürel biçimlerin yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda da var olan kültürlerden etkilenmekte ve onlara tepki göstermektedir. Yerleşik bir kültürel çerçeve içinde yeni bir kültürel çerçeve oluşturarak işlev görmektedir (Lundby ve Ronning, 2002: 5). Medya sayesinde dünyada medya merkezli bir küreselleşme dönemi yaşanmaktadır. Sınırların önemi azalıp birçok alanda uluslararası kurumlar ortaya çıkmaktadır. Dünyanın çoğu yerinde medyalar Amerika ve Avrupa kökenli malzemelerle dolmaktadır (Kayaalp, 2002: 22-23). Schiller, iletişimi (ya da medyayı) kimin yönlendirdiği ve denetlediği sorusunu derinliğine incelemiş ve üçüncü dünyadaki iletişim sistemlerinin ve bu araçların ürettiği mesajların gerçek kaynağının biçimlendiricisininin Batı ülkeleri olduğu sonucuna varmıştır. Schiller, bu durumu “kültür emperyalizmi ya da kültürel nüfuz”

(Mc Phail'den aktaran Kocadaş, 2005: 9-10) olarak tanımlamaktadır. Ulusların kültürel kimliklerini yitirmemesi için ulusal medya, kendi kültürünü ayakta tutmaya çalışmalı ve yeni kuşaklara aktarmalıdır.

4. Araştırmanın Metodu

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı Anadolu Türk kültürünün önemli yapı taşlarından olan Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre'nin Türk gençleri tarafından nasıl tanındıklarını, medyanın bu düşünürlerin ve Türk kültürünün gençlere tanıtımındaki etkisinin ne olduğunu ortaya koymaktır. Araştırma Türk kültürü ve medya çalışmalarına katkı sağlaması açısından önemlidir.

4.2. Araştırmanın Hipotezi

Ülkelerin kültürlerinin nesilden nesile aktarılmasında ve tanıtılmasında en önemli unsurlardan biri de medyadır. Medyanın bu rolü teknolojinin gelişmesiyle daha da önem kazanmıştır. Araştırma “medyanın Türk kültürünü gençlere tanıtımda yetersiz olduğu ve bu bağlamda Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre'nin gençler tarafından yeterince tanınmadığı” hipotezinden hareketle oluşturulmuştur.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada Survey modeli uygulanmış ve bu doğrultuda anket tekniğine başvurulmuştur. 16 sorudan oluşan anket, Elazığ ili Fırat Üniversitesi öğrencilerine, Tesadüfi Örneklem (Random), yöntemiyle dağıtılmıştır.

Araştırma Elazığ ili Fırat Üniversitesi ile sınırlıdır. Anket çoktan seçmeli sorulardan oluşturularak 500 gence uygulanmıştır. Bu teknik ile elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS programı yardımı ile analiz edilmiş, basit frekans dağılımı yapılmıştır.

4.4. Evren ve Örneklem

Türkiye'nin farklı kentlerinden gelen gençleri temsil etmesi açısından evren olarak üniversiteli gençler seçilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın evrenini Elazığ ili Fırat Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak ise, Fırat Üniversitesi'ne bağlı fakültelerin örgün eğitim gören 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencileri alınmıştır. Tesadüfi örneklem şekliyle belirlenen üniversiteli gençlere anket uygulanmıştır.

4.5. Verilerin Toplanması ve Çözümü (Anket Sonuçlarının Yorumu)

Verilerin sağlıklı bir şekilde elde edilmesi için anket soruları 30 kişiden oluşan bir gruba uygulanmış ve gerekli eksiklikler giderildikten sonra belirlenen örnekleme uygulanmaya başlanmıştır. Anket sorularından elde edilen verilerin çözümü tablolar halinde belirtilmiştir.

Tablo 1: Gençlerin yaş aralığı

Yaş aralığı	Frekans	Yüzde
17-18	50	10
19-20	84	16,8
21-22	168	33,6
23-24	124	24,8
25-26	74	14,8
Toplam	500	100

Ankete katılan gençler 17 ile 26 yaşlarını kapsamaktadır.

Tablo 2: Gençlerin cinsiyetleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kız	192	38,4
Erkek	308	61,6
Toplam	500	100

Ankete katılan gençlerin 192'si kız, 308'i erkektir.

Tablo 3: Gençlerin doğum yerlerinin bölgelere göre dağılımı

Bölgeler	Frekans	Yüzde
Marmara Bölgesi	58	11,6
Karadeniz Bölgesi	76	15,2
Ege Bölgesi	60	12
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	68	13,6
Akdeniz Bölgesi	64	12,8
İç Anadolu Bölgesi	68	13,6
Doğu Anadolu Bölgesi	106	21,2
Toplam	500	100

Ankete katılan gençlerin 58'i Marmara Bölgesi'nden, 76'sı Karadeniz Bölgesi'nden, 60'ı Ege Bölgesinden, 68'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden, 64'ü Akdeniz, 68'i İç Anadolu Bölgesi'ndendir. Gençlerin 106'sı ise Doğu Anadolu Bölgesi'ndendir. Doğu Anadolu Bölgesi'nden olan gençlerin sayısının yüksek olmasının nedeni araştırmanın uygulandığı üniversitenin Doğu Anadolu Bölgesi'nde olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4: Gençlerin Türk kültür tarihine olan ilgisi

İlgi düzeyi	Frekans	Yüzde
Hiç ilgilenmiyorum	44	8,8
Az ilgileniyorum	162	32,4
İlgileniyorum	236	47,2
Çok ilgileniyorum	58	11,6
Toplam	500	100

Gençlere, Türk kültür tarihine olan ilgilerini belirlemek amacıyla “Türk kültür tarihi ile ilgileniyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Gençlerin % 47,2 oranındaki büyük bir bölümü “ilgileniyorum” yanıtını vermiştir. % 32,4 ü “az ilgileniyorum”, % 11,6’sı ise “çok ilgileniyorum” ve %8,8’i ise “hiç ilgilenmiyorum” şeklinde cevap vermiştir. Gençlerin büyük bir bölümünün Türk Kültür Tarihi ile ilgilendiği görülmektedir.

Tablo 5: Gençlerin Türk kültür tarihi ile ilgili kendilerine yönelik yapılan bilgilendirmenin yeterliliği hakkındaki düşünceleri

Yeterlilik düzeyi	Frekans	Yüzde
Hiç yeterli değil	244	48,8
Az yeterli	216	43,2
Yeterli	34	6,8
Çok yeterli	6	1,2
Toplam	500	100

Gençlere yöneltilen “Sizce Türk kültür tarihi ile ilgili aile, okul ve kitle iletişim araçlarından yapılan bilgilendirme yeterli mi?” sorusuna %48,8 oranında “hiç yeterli değil” cevabı verilmiştir. %43,2’si yapılan bilgilendirmeyi “az yeterli” bulurken, %6,8’i “yeterli”, %1,2’si ise çok yeterli bulmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde gençlerin %90’dan fazlasının Türk kültür tarihi ile ilgili çevrelerinden gelen bilginin düzeyini yetersiz bulmuştur.

Tablo 6: Gençlerin Türk kültür tarihi ile ilgili kitap okuma durumu

Kitap okuma durumu	Frekans	Yüzde
Okudum	346	69,2
Okumadım	254	30,8
Toplam	500	100

Gençlerin Türk kültür tarihini araştırma ve okumaya yönelik ilgilerini belirlemek amacıyla sorulan “Türk kültür tarihi ile ilgili bugüne kadar kitap okudunuz mu?” sorusuna %69,2 oranında “okudum”, %30,8 oranında ise “okumadım” yanıtı verilmiştir. Ankete katılan gençlerin % 70’e yakınının daha önceden Türk kültür tarihi ile ilgili bir kitap okuduğu görülmüştür.

Tablo 7: Gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre’yi tanıma durumu

Tanıma durumu	Frekans	Yüzde
Hepsini tanıyorum	444	88,8
Sadece ikisini tanıyorum	44	8,8
Sadece birini tanıyorum	8	1,6
Hiçbirini tanımıyorum	4	0,8
Toplam	500	100

“Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre’yi tanıyor musunuz?” sorusuna gençlerin %88,8 oranındaki büyük bir bölümü “hepsini tanıyorum” yanıtını vermiştir. %8,8’i sadece Mevlana ve Yunus Emre’yi tanıdığını %1,6’sı ise “sadece birini” tanıdığını belirtmiştir. Sadece birini tanıyanların 6’sı Mevlana’yı, 2’si ise Yunus Emre’yi belirtmiştir. Gençlerin %0,8 i ise “hiç birini tanımadıklarını” belirtmiştir.

Tablo 8: Gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili daha önce bir eser okuyup-okumama durumu

Eser okuma durumu	Frekans	Yüzde
Okudum	324	64,8
Okumadım	176	35,2
Toplam	500	100

Ankete katılan gençlerin kendilerine yöneltilen “Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili daha önce bir eser okudunuz mu?” sorusuna %64,8’i “okudum”, %35,2’si okumadım yanıtını vermiştir. Bu veriler doğrultusunda ankete katılan gençlerin yarısından fazlasının bu kişilerle ilgili bir eser okuduğu görülmüştür.

Tablo 9: Gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili bilgi edindiği alanlar

Bilgi edinilen yer	Frekans	Yüzde
Aile	40	8
Arkadaşlar	12	2,4
Okul	184	36,8
Medya	180	36
Diğer	60	12
Hepsi	24	4,8
Toplam	500	100

Gençlere yöneltilen “Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili bilgileri nereden öğrendiniz?” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında en yüksek oranın % 36 ile okul ve medya olduğu görülmektedir. Aile %8, arkadaşlar %2,4 oranında yer alırken, %4,8 oranındaki kişi hepsinin etkili olduğunu belirtmiştir. %12 oranında ise diğer başlığı işaretlenmiştir. Diğer başlığının yanına ne olduğunun belirtilmesi istenmiştir. Burada ise diğer başlığını işaretleyen 60 kişinin 54’ü “kitap” açıklamasında bulunmuştur.

Tablo 10: Gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili en çok bilgi edindiği medya aracı

Medya	Frekans	Yüzde
Televizyon	74	14,8
Gazete	12	2,4
Radyo	2	0,4
İnternet	250	50
Diğer	162	32,4
Toplam	500	100

Gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili en çok bilgi edindiği medya ise %50 oranı ile internettir. Gençlerin yarısı bu kişilerle ilgili elde ettikleri bilgilerin genelde internetten edinilen bilgiler olduğunu, televizyonun %14,8, gazetenin %2,4 ve radyonun da %0,4 ile etkili olduğunu söylemek mümkündür. “Diğer” başlığını işaretleyen 162 kişinin 158’i “kitap” yanıtını vermiştir. Bu verilerden yola çıkılarak gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili bilgileri özellikle çağımızın en çok kullanılan iletişim araçlarından biri olan internetten edindikleri görülmektedir. “Televizyon” %14,8 gibi bir oranda çıkarken, diğer medyaların ise oldukça az bir şekilde etkili olduğu belirlenmiştir.

%32,4 oranındaki gençler ise medyaları seçmemiş ve diğer başlığı altında “kitab”ı belirtmişlerdir. Ankete katılan gençlerin internetten sonra en çok bilgiyi medyadan ziyade kitaplardan elde ettiklerini söylemek mümkündür.

Tablo 11: Gençlere göre Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre’nin medyada yeterince tanıtılıp-tanıtılmama durumu

Tanıtılma durumu	Frekans	Yüzde
Hiç tanıtılmıyor	124	24,8
Az tanıtılıyor	306	61,2
Tanıtılıyor	62	12,4
Çok tanıtılıyor	8	1,6
Toplam	500	100

Medyanın Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre’nin gençlere tanıtımındaki etkisini ölçmek için sorulan “Sizce Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre medyada yeterince tanıtılıyor mu?” sorusuna gençlerin %61,2’si “az tanıtılıyor”, %24,8’i ise “hiç tanıtılmıyor” yanıtını vermiştir. Bu verilerle medyanın belirtilen düşünürlerle ilgili tanıtımlarda yetersiz olduğunu söylemek mümkündür. Gençlerin %12,4’ü “tanıtılıyor”, %1,6’sı ise “çok tanıtılıyor” yanıtını vermiştir. Bu oranlar “tanıtılmama” oranlarıyla karşılaştırıldığında oldukça düşüktür.

Tablo 12: Gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre’nin medyada daha sık yer alması isteği

	Frekans	Yüzde
Evet	486	97,2
Hayır	14	2,8
Toplam	500	100

Ankete katılan gençler %97,2 oranıyla Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre’nin medyada daha sık yer almasını istemektedir. %2,8 gibi çok az orandaki genç ise buna karşı çıkmaktadır. Gençlerin bu düşünürlerin medyada yer almasını yetersiz bulduklarını ve bu kişilerle ilgili programların medyada daha fazla sunulmasını istediklerini söylemek mümkündür.

Tablo 13: Gençlere göre medyanın Türk kültürüne etkisi

	Frekans	Yüzde
Olumlu yönde etki ediyor	116	23,2
Olumsuz yönde etki ediyor	170	34
Bazen olumlu bazen olumsuz etki ediyor	214	42,8
Toplam	500	100

Gençler medyanın Türk kültürüne etkilerini %42,8 oranıyla “bazen olumlu bazen de olumsuz” olarak görmektedir. % 34 oranında genç ise medyanın Türk kültürüne etkisini “olumsuz” bulurken, %23,2’si ise “olumlu” bulmaktadır. Genel bir değerlendirme yapılırsa %42,8’lik olumlu ve olumsuz cevapları da göz önüne alındığında gençlere göre medyanın Türk kültürüne olumsuz yönde etkide bulunmasının, olumluya oranla daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 14: Gençler için Hacı Bektaş Velî’nin ne ifade ettiği

	Frekans	Yüzde
Bilge	28	5,6
İbadet	12	2,4
Hoşgörü	30	6
İlahi Aşk	22	4,4
Tarikat	32	6,4
Tasavvuf	60	12
İnsan sevgisi	56	11,2
Bektaşilik	64	12,8
Düşünür	20	4
Bir şey ifade etmiyor	130	26
Şiir-Edebiyat	16	3,2
Diğer	30	6
Toplam	500	100

Gençlerin Hacı Bektaş Velî ile ilgili algılamalarının ne yönde olduğunu tespit etmek amacıyla, gençlere “Hacı Bektaş Velî sizin için ne ifade ediyor?” sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılan 500 gencin 64’ü “Bektaşilik”, 60’ı “tasavvuf”, 56’sı “insan sevgisi” yanıtını vermiştir. Bu cevapları sırasıyla “tarikat, hoşgörü, bilgelik, ilahi aşk, şiir” gibi diğer yanıtlar takip etmiştir. Düşündürücü olan sonuç ise gençlerin 130’unun Hacı Bektaş Velî hakkında hiçbir açıklamada bulunmamış olmalarıdır. Diğer cevabını veren 30 kişi ise “saz, semah, Nevşehir, yeniçeri ocağı” gibi cevaplar vermişlerdir. Bu veriler doğrultusunda gençlerin %75’den fazlasının Hacı Bektaş Velî hakkında düşünce ve fikirleri olduğu görülürken, %25’ yakın bir kesimin ise bu konuda yetersiz olduğu görülmüştür.

Tablo 15: Gençler için Mevlana'nın ne ifade ettiği

	Frekans	Yüzde
Bilge	14	2,8
İbadet	8	3,6
Hoşgörü	110	22
İlahî Aşk	80	16
Tarikat	6	1,2
Tasavvuf	64	12,8
İnsan sevgisi	30	6
Düşünür	30	6
Bir şey ifade etmiyor	34	6,8
Alçak gönüllük	6	1,2
Evrensellik	28	5,6
Şiir-Edebiyat	4	0,8
Mesnevi	42	8,4
Diğer	34	6,8
Toplam	500	100

Gençlerin Mevlana ile ilgili algılamalarının ne yönde olduğunu tespit etmek amacıyla, gençlere “Mevlana sizin için ne ifade ediyor?” sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılan 500 gencin 110’u “hoşgörü” cevabını vermiştir. 80 genç “ilahî aşk”, 64 genç “tasavvuf”, 42 genç ise “Mesnevi” cevabını vermiştir. Verilen diğer cevaplar sırasıyla “insan sevgisi, düşünür, evrensellik, bilgelik, ibadet, alçak gönüllülük, şiir-edebiyat” tır. Gençlerin 34’ü “bir şey ifade etmiyor” diyerek, soruyu yanıtız bırakmıştır. Diğer yanıtını veren 34 genç ise bu başlık altında “Semazen, barış, Konya, sabır” gibi cevaplar vermişlerdir. Ayrıca bazı gençler de Mevlana'nın “Sevgide güneş gibi ol, hataları örtmekte toprak gibi ol; Nice insanlar gördüm üzerinde elbisesi yok, nice elbiseler gördüm içinde insan yok” gibi sözlerini yazmışlardır. Genel olarak bakıldığında gençlerin % 95'e yakın bir oranda Mevlana ile ilgili belirli düşünce ve görüşlerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 16: Gençler için Yunus Emre'nin ne ifade ettiği

	Frekans	Yüzde
Bilge	12	2,4
İbadet	12	2,4
Hoşgörü	24	4,8
İlahi Aşk	140	28
Tasavvuf	34	6,8
İnsan sevgisi	52	10,4
Düşünür	14	2,8
Bir şey ifade etmiyor	48	9,6
Alçak gönüllük	8	1,6
Şiir-İlahi	142	28,4
Diğer	14	2,8
Toplam	500	100

Son olarak da gençlere “Yunus Emre sizin için ne ifade ediyor?” sorusu yöneltilmiştir. 142 genç “şiir-ilahi” cevabını verirken 140 genç ise “ilahi aşk” yanıtını vermiştir. 52 genç “insan sevgisi” demiştir. Verilen diğer yanıtlar sırasıyla “tasavvuf, hoşgörü, düşünür, bilge, ibadet ve alçak gönüllük” tür. 48 genç “bir şey ifade etmiyor” diyerek, soruyu yanıtsız bırakmıştır. Diğer yanıtı veren 14 genç ise bu başlık altında “sabır, şair, eşitlik” gibi cevaplar vermişlerdir. Ayrıca bazı gençlerde Yunus Emre'nin şiirlerinden “Ben yürürüm yane yane, aşk boyadı beni kana ne akılem ne divâne, gel gör beni aşk neyledi; Bana seni gerek seni” gibi dizelerini yazmışlardır. Genel olarak bakıldığında gençlerin % 90'dan fazla bir oranda Yunus Emre ile ilgili belirli düşünce ve görüşlerinin olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç ve Öneriler

Anadolu Türk kültürünün önemli yapı taşlarından olan Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre'nin Türk gençleri tarafından nasıl tanındıklarını ve medyanın bu düşünürler ve Türk kültürünün gençlere tanıtımındaki etkisinin ne olduğunu ortaya koymak amacıyla 500 üniversiteli gence uygulanan anketten elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

Gençlerin %60'a yakın bir oranda Türk kültür tarihi ile ilgilendiği görülmektedir.

Gençler %92 oranı ile Türk kültür tarihi ile ilgili çevrelerinden gelen bilginin düzeyini yetersiz bulmuştur.

Gençlerin %70'e yakınının daha önceden Türk kültür tarihi ile ilgili bir kitap okuduğu görülmüştür.

Gençlerin %88,8 oranındaki büyük bir bölümü Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'yi tanıdıklarını belirtmişlerdir. Ancak %10'a yakın bir orandaki genç ise sadece Mevlana ve Yunus Emre'yi tanıdıklarını yazmışlardır. Mevlana ve Yunus Emre'nin gençler tarafından Hacı Bektaş Velî'den daha fazla tanındıklarını söylemek mümkündür.

Gençlerin %65'e yakın bir oranda Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili bir kitap okuduğu görülmüştür.

Gençler "Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili bilgileri en çok okul ve medyadan edindiklerini belirtmişlerdir. Gençlerin %10'u da "kitap" yanıtını vermiştir. Bu verilerden yola çıkarak gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili bilgileri medyaya oranla daha çok okul ve kitaplardan elde ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Gençlerin Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre ile ilgili en çok bilgi edindiği medya ise %50 oranı ile internettir. Televizyon %14 oranında etkili iken radyo ve gazetenin etki oranı ise çok düşük çıkmıştır. Kitap bir medya organı olmamasına karşın gençler tarafından "diğer" başlığı içerisinde belirtilerek, kitabın Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'yi tanıtmada %30 oranında etkili olduğu görülmüştür.

Gençlerin yaklaşık olarak %86'sı Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'nin medyada yeterince tanıtılmadığını belirtmiştir.

Gençler %97,2 oranıyla Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'nin medyada daha sık yer almasını istemektedir.

Medyanın Türk kültürüne etkilerini olumsuz bulan genç sayısı olumlu bulandan daha fazladır.

Gençlere göre Hacı Bektaş Velî en çok kendileri için "Bektaşilik, tasavvuf ve insan sevgisi" ni ifade etmekte, Mevlana "hoşgörü, ilahî aşk ve tasavvufu" ve Yunus Emre ise "şiiir-ilahi, ilahî aşk ve insan sevgisi" ni çağrıştırmaktadır.

Gençlerin Mevlana'nın "Mesnevi" eserini yaklaşık %9 oranıyla bildiği, bazı sözlerini ezberlediği; Yunus Emre'nin şiiirlerinin olduğunu yaklaşık %28 oranıyla belirttikleri ve hatta bunlardan bazılarının dizelerini yazdıkları görülmüştür. Ancak Hacı Bektaş Velî'nin eserleri ve bu eserlerin içeriği ile ilgili gençlerin bilgi düzeyinin yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda medyanın Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre'yi tanıtmada yetersiz olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Gençlerin Türk kültürü ve belirtilen düşünürler konusunda gereken bilgiyi daha çok okuldan ve kitaplardan

edindiği sonucuna ulaşılmıştır. Gençlerin medya olarak özellikle “internetten” yararlanarak Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre hakkında bilgi edindikleri görülmüştür. Mevlana ve Yunus Emre’nin gençler tarafından Hacı Bektaş Veli’ye oranla daha fazla tanındığı tespit edilmiştir. Bu nedenle medyanın Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli, Mevlana, Yunus Emre gibi düşünürlerimizle ilgili çalışmalara daha fazla yer vermesi gerekmektedir. Bu değerlerin gençlere tanıtılmasında etkili olabilecek televizyon programları, gazete yazıları, radyo programları, sinema filmleri ve bunun gibi daha çok gençlerin tercih edebileceği şekilde oluşturulmuş yapımlara medyada yer verilmelidir. Ayrıca bu konuyla ilgili Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi gibi kurumlar açılarak, kültürümüzün tanıtımına yönelik araştırmalar yapılmalıdır. Kültürü oluşturan değerlerimizin unutulmaması ve gelecek kuşaklara aktarılması için bu gereklidir.

Kaynakça

- AÇIK, Nilgün (2003): Mevlana ve Mevlevi Tarikatının Eğiticiiliği, III. Uluslararası Mevlana Kongresi Bildiri Kitabı 5-6 Mayıs, ss: 99-115, Konya.
- AKDAĞ, Çilem Tuğba (2008): “Popüler Kültür Alanındaki Tanım Karmaşası Üzerine”, Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim, (Ed: Metin Işık, Ayhan Erdem), Konya: Eğitim Kitabevi, ss: 223-236.
- BANARLI, Nihat. (1997). Mevlana ve Türkçe, Mevlana İle İlgili Yazılardan Seçmeler, (Der: Vedat Genç), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ss: 43-48.
- COŞAN, Esat. (1990). Makalat Hacı Bektaş Veli, (Sad: Hüseyin Özbay), Ankara: Kültür Bakanlığı Klasik Türk Eserleri/10.
- ÇAVDARLI, Rıza. (1944). Bektaşî Sırrı Çözüldü, İstanbul: Aydınlık Basımevi.
- EKİCİ, Necdet. (1997). Mevlana’da İnsan Sevgisi, Mevlana İle İlgili Yazılardan Seçmeler, (Der: Vedat Genç), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ss: 132-136.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1961). Yunus Emre ve Tasavvuf, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1997). Mevlananın Mesnevisi, Mevlana İle İlgili Yazılardan Seçmeler, (Der: Vedat Genç), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ss: 159-165.
- GİRİTLİ, İsmet. (1997). Mevlana ve Hoşgörü, Mevlana İle İlgili Yazılardan Seçmeler, (Der: Vedat Genç), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ss: 156-159.
- GÜNEŞ, Sadık. (2001). Medya ve Kültür, Ankara: Vadi Yayınları.
- GÜZEL, Abdurrahman (2003): Ahmed Yesevi, Hacı Bektâs-ı Veli’nin Eserlerinde Görülen Dört Kapı Kırk Makam’daki Ortak ve Ayrı Makamlar Üzerine Bir Değerlendirme, III. Uluslararası Mevlana Kongresi Bildiri Kitabı 5-6 Mayıs, ss: 7-19, Konya.
- GÜZEL, Abdurrahman. (2007). Ahmed Yesevi, Hacı Bektâs-ı Veli, Yunus Emre ve Kaygusuz Abdal’da Dört Kapı Kırk Makam, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dergisi, Bahar, Sayı:41
- HALAÇOĞLU, Yusuf. (2003). “Konuşmalar”, III. Uluslararası Mevlana Kongresi Bildiri Kitabı 5-6 Mayıs, ss: 3-6, Konya.

- İŞİK, Metin, Mustafa AKDAĞ, M. Sezai TÜRK. (2010). “Türk Toplumunda Hacı Bektaş Velî Algısı Üzerine Bir Çalışma”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Sayı: 55, ss: 173-191.
- İNAN, Sema Nur. (2008). Hacı Bektaş Velinin “Makalât-ı Sûf Yane” Adlı Eserinin İsmail Bin Mikail Tarafından Yapılan Türkçe Çevirisinin Transkripsiyonu ve Cümle Bilgisi İncelemesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KABAKLI, Ahmet. (1991). Yunus Emre, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- KAYAALP, İsa. (1992). İletişimde İnsan Dili, İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- KOCADAŞ, Bekir (2005): “Kültür ve Medya” Bilig, Sayı: 34 Yaz, ss: 1-13
- LULL, James (2001), *Medya İletişim Kültürü*, (Çev: Nazife Güngör), Ankara: Vadi Yayınları.
- LUNDBY, Knut ve Helge RONNING (2002): “Medya Kültür İletişim : Medya Kültürü Aracılığıyla Modernliğin Yorumlanması”, (Der: Süleyman İrvan), (Çev: Nilgün Gürkan), Ankara: Alp Yayın evi, ss: 5-29
- OSKAY, Ünsal. (2000). XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım, İstanbul: Der Yayınları.
- ÖNDER, Mehmet. (1974). *Mevlana, Hayatı, Eserleri*, İstanbul: Tercüman Yayınları.
- ÖZBEK, Abdullah. (2003). “Anadolu’nun Türkleşip İslamlaşmasında Yunus Emre’nin Rolü”, III. Uluslararası Mevlana Kongresi Bildiri Kitabı 5-6 Mayıs, ss: 253-279, Konya.
- ÖZDEMİR, Sadi. (1998). *Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- ÖZTELLİ, Cahit. (1977). *Belgelerle Yunus Emre*, Ankara: Karaman Turizm ve Tanıtıma Derneği Yayınları.
- ÖZTÜRK, Mürsel (1991): *Hacı Bektaş Velî ve Çevresinde Oluşan Kültür Değerleri Bibliyografyası*, Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları.
- ÖZTÜRK, Yaşar Nuri. (1997). *Gönüller Sultanı Hacı Bektaş, Hacı Bektaş Velî Dergisi Yıl: 1997 Sayı: 4*, ss: 17-25.
- TUTAR, Hasan, Kemal YILMAZ. (2003). *Genel İletişim Kavramlar ve Modeller*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ÜNAL, Tahsin. (2007). *Büyük Türk Düşünürü Yunus Emre Hayatı, Çevresi, Düşünceleri*, Ankara: Berikan Yayınları.
- WIKIPEDIA (2011), Yunus Emre, http://tr.wikipedia.org/wiki/Yunus_Emre , Erişim Tarihi: 17. 01. 2011.
- VURAL, Ali Murat.(2000). *Medyanın Kültürel Kalkınmayı Sağlama ve Eğitim İşlevi*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 10, ss: 107
- YENİTERZİ, Emine. (2007). “Klasik Türk Edebiyatı Ahlaki Mesnevilerinde Mevlana’dan İzler”, *Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlana ve Mevlevilik Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 14-16 Aralık 2006, Konya, ss: 11-27.
- <http://www.mevlana.com/eserleri.html>, Erişim Tarihi: 20. 01. 2011.
- <http://www.yunusemre.net/eserleri>, Erişim Tarihi: 17. 01. 2011.